

Nr 12.

Warszawa, dn. 13 czerwca 1936 r.

Ogóln. zbioru Nr 659.

WYDAWCA: W imieniu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych — Prezes Rady Związku inż. Piotr Drzewiecki.
Za redaktora odpowiedzialnego inż. Antoni Dunin.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: Warszawa, ul. Marszałkowska 140, tel. 594-26. Adres telegr.: „Metalowcy — Warszawa“.

Prenumerata wynosi z przesyłką w kraju: zł. 5 kwartalnie. Numer pojedynczy zł. 1.—

TREŚĆ NUMERU: Wiadomości Wystawy Przemysłu Metalowego i Elektrotechnicznego. — Roboty publiczne w Polsce. — Wiadomości związkowe. — Orzecznictwo w sprawach pracy. — Wiadomości z zagranicy. — Kongres odlewniczy w r. 1936.

WIADOMOŚCI WYSTAWY PRZEMYSŁU METALOWEGO I ELEKTROTECHNICZNEGO, Warszawa 1936 — nr. 11

Elektrotechnika i Radiotechnika na W. M. EL.

Przemysł elektrotechniczny i radjotechniczny jest jednym z najmłodszych przemysłów w Polsce. Rola jego w życiu gospodarczym państwa jest niezmiernie ważną. W obecnych czasach niema prawie żadnej dziedziny życia gospodarczego i obrony kraju, która by nie korzystała z różnorodnego zastosowania elektryczności. Czy w górnictwie, czy w hutnictwie, komunikacji, rolnictwie, gospodarstwie domowym, rzemiośle, ogrzewnictwie, w formie oświetlenia i t. d. elektrotechnika znalazła wielkie zastosowanie i coraz bardziej wypiera dawne źródła i formy energii. Dziś prawie niedopomyślenia jest organizacja jakiegokolwiek przemysłu, bez zastosowania elektryczności.

Również niemożliwe jest prowadzenie wojny nie korzystając z usług zdobyczy techniki elektrotechnicznej. Potężne reflektory, dokładne i precyzyjne akcesoria samolotowe, radjotechnika polowa, precyzyjna technika łączności — całkowicie są oparte na elektryczności. W celu zorientowania się w roli przemysłu elektrotechnicznego, podajemy parę cyfr z lat ostatnich.

W roku 1935 wartość krajowej produkcji elektrotechnicznej wynosiła 90.000.000 zł., zaś wartość importu około 25.000.000 zł. Sumy te jednak należałyby skorygować obrotami nieujętej statystyką i podnieść do globalnej sumy około 150.000.000 zł.

Trzeba podkreślić, że młoda polska elektrotechnika i radjotechnika nie tylko zaspokajają prawie całkowicie nasze potrzeby w tej dziedzinie, ale nawet przystąpiły już do eksportu swoich wyrobów, początkowo oczywiście w bardzo skromnym rozmiarze, bo zaledwie około 2% wartości produkcji. Wartość eksportu wyrazi się zapewne w 1936 r. sumą około 2.000.000 zł.

Na Wystawie Przemysłu Metalowego i Elektrotechnicznego przemysł elektrotechniczny i radjotechnika zajmą 2 pawilony o łącznej powierzchni około 1800 m².

Pokaz obejmie niemal wszystkie wytwórnie. Wysokiemu poczuciu obywatelskiemu przemysłu elektrotechnicznego i radjotechnicznego zawdzięczać należy, że całkowity prawie udział jego wytwórni w W. M. EL. pozwoli zorientować się nie tylko fachowcom, lecz i laikom, jak wielką rolę odgrywa obecnie elektrotechnika i radjotechnika, w jakim stopniu posiadamy w tej dziedzinie samowystarczalność i jakie posiadamy możliwości rozwojowe, w tej dziedzinie.

Przewiduje się wydanie specjalnego katalogu eksportowego przemysłu elektrotechnicznego i radjotechnicznego w 3 językach, który przyczyni się pewnością do zwiększenia eksportu w tym dziale i do dalszego zaktywizowania naszego bilansu handlowego.

St. Janiszewski.

K o m u n i k a t N r. 38.

Transport eksponatów.

W celu obniżenia kosztów i usprawnienia przewozów na Wystawie Zarząd Wystawy zawarł umowę z firmami:

C. Hartwig, Sp. Akc.

A. Wróblewski i Ska, Sp. Akc.

na przewóz eksponatów na W. M. El.

„Regulamin Transportowy“, który dokładnie omawia warunki i sposób przewozu eksponatów, rozesłany będzie wszystkim PP. Wystawcom.

K o m u n i k a t N r. 39.

Asekuracja eksponatów

Zarząd Wystawy zawarł umowę z Towarzystwem Ubezpieczeń „Przezorność“ S. A. na mocy której PP. Wystawcy będą mogli ubezpieczyć swoje eksponaty. Druk „dokładnie omawiający warunki i sposób ubezpieczania zostanie rozesłany PP. Wystawcom.

K o m u n i k a t N r. 40.

Prace organizacyjne

Od dnia 6 maja b. r. prowadzi swe prace Komisja Organizacyjna WMEL. Zadaniem jej jest ustalanie logicznej organizacji wewnętrznej grup i całej Wystawy.

Na czele Komisji stanęli:

Przewodniczący: P. Płk. M. Maciejowski, Szef Dep. Uzbroj. M. S. Wojsk.

Zastępca Przewodniczącego — P. Min. St. Przanowski. Wiceprezes Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie.

Komisja organizacyjna powołała do życia 20 Podkomisji poszczególnych grup, na czele, których stanęli Przewodniczący PP:

I. (Gr. 1 i 2) dyr. A. Dzik, W-wa, Pl. Napoleona 9, tel. 2.55-53.

II. (Gr. 3) — prof. inż. K. Gierdziejewski, W-wa Rozbrat 34/36, tel. 9.88-87.

III. (Gr. 4) — dyr. M. Płoszajski, W-wa, Krucza 44, tel. 9.79-53.

IV. (Gr. 5, 6 i 7) — dyr. J. Piotrowski, W-wa, Marszałkowska 130, tel. 6.93-31. (w tem Grupa Producentów Narzędzi mż. Henryk Poreyko).

V. (Gr. 6-a) — dyr. L. Malecki, W-wa, Grochowska 35, tel. 10.12-36.

VI. (Gr. 8 i 10) — dyr. St. Raźniewski, W-wa, Piusa 32, tel. 8.95-03.

VII. (Gr. 9 i 17) — inż. St. Grzymałowski, W-wa, Al. Ujazd. 51, tel. 9.20-10.

VIII. (Gr. 11) — zast. J. Bronikowski, W-wa, Al. Jerozol. 27, tel. 9.01-27.

IX. (Gr. 12 i 16) — dyr. A. Stołągiewicz, W-wa, Jasna 11, tel. 6.99-18.

X. (Gr. 13, 14 i 15) — prez. inż. W. Szrednicki, W-wa, Natolińska 7, tel. 6.85-84 i 9.87-00.

XI. (Gr. 18) — dyr. J. Zamecznik, W-wa, Złota 34, tel. 6.78-18.

XII. (Gr. 19 i 20) — prez. inż. E. Landsberg, W-wa, Marszałkowska 17, tel. 8.21-27.

XIII. (Gr. 21 i 22) — dyr. mż. K. Pichelski, W-wa, Żelazna 51, tel. 6.63-01.

XIV. (Gr. 23, 24, 25 i 26-a) — dyr. W. Czajkowski, W-wa, Młynarska 33, tel. 2.82-96 i 9.59-12.

XV. (Gr. 26-b) — prez. pos. A. Snopczyński, W-wa, Al. Ujazd. 39, tel. 6.65-55.

XVI. (Gr. 24 — 45) — prez. inż. J. Bulzacki, W-wa, Pl. 3 Krzyży 8, tel. 6.66-91.

XVII. (Dział nauk.) — prof. inż. St. Płużański, W-wa, Szopena 15, tel. 9.00-12.

XVIII. (Szkolnictwo zawodowe) — mż. M. Korolec W-wa Ministerstwo W. R. i O. P. Dep. Szkół Zawod., tel. 8.02-20

XIX. (Postęp techniczny) — inż. W. Domański, W-wa, Polna 32, tel. 5.34-68.

XX. (Bezpiecz. i higiena pracy) — radca Mazurkiewicz, W-wa, Min. Opieki Społ., tel. 5.61-60.

K o m u n i k a t N r. 41.

W szybkim tempie przeprowadzane są prace adaptacyjne pawilonów dla celów wystawowych. Powołane do życia Podkomisje poszczególnych grup opracowały szkice organizacyjne i dezyderaty tych grup — na podstawie, których dokonywane są przeróbki budynków oraz przeprowadzone zostanie rozplanowanie stoisk. Jako pierwszy z kolei Pawilon Obrabiarek i Narzędzi oddany zostanie 18 hm. PP. Wystawcom i w tym dniu rozpocznie się budowa stoisk Grupy Producentów Narzędzi.

K o m u n i k a t N r. 42.

Pokazy lotnicze.

W dziale lotniczym na WMEL organizowane są różne imprezy propagandowe. Między innymi zbudowaną będzie specjalna wieża, z której odbywać się będą skoki z spadochronami.

K o m u n i k a t N r. 43.

Telefony Biura W. M. EL.

Dyrekcja W. M. EL. podaje telefony Biura Wystawy.
Telefon ogólny — 7.02-15.
Administracja terenów i Referat Budowlany — 8.42-50.

K o m u n i k a t N r. 44.

Gaz, woda i elektryczność

Dyrekcja W. M. EL. prosi PP. Wystawców o jaknajszysze zgłoszenie zapotrzebowania na gaz, wodę i elektryczność. Wczesne załatwienie tej sprawy pozwoli Dyrekcji Wystawy na uwzględnienie życzeń i potrzeb PP. Wystawców przy dokonywaniu przeróbek i planowaniu pawilonów.

K o m u n i k a t N r. 45.

Zgłoszenia

Zarząd W.M.El. prosi PP. Wystawców o szybkie wypełnianie i nadesłanie zgłoszeń na W. M. El. Szereg PP. Wystawców już dawno zgłosiło swój udział lub przesłało pieniądze, lecz nie wypełniło dotychczas blankietów zgłoszeniowych. Licząc się z potrzebą budowy nowych pawilonów, Zarząd W.M.El. prosi PP. Wystawców o pomoc w ustaleniu ostatecznej wielkości potrzebnych im metraży.

Należy więc możliwie natychmiast:

1. wypełnić, podpisać i nadesłać „Zgłoszenie“.
2. podać metraż powierzchni.
3. zadeklarować zapotrzebowanie na gaz, wodę i elektryczność.
4. uiścić wpłatę na Konto czekowe P.K.O. Nr. 7577.
5. nadesłać po 3 egzemplarze katalogów.

K o m u n i k a t N r. 46.

Ceny stoisk na Wystawie

Przypominamy stawki opłat za stoiska na WMEL:

stoiska w pawilonach po . . . . . 40 zł. za m².

stoiska dla eksponatów na wolnym polu po 5 zł. za m².

Rabaty, ponad 30 m² — 5%, ponad 50 m² — 10%, ponad 100 m² — 15%

Ceny terenów pod kioski i pawilony indywidualne uzgadniane są każdorazowo z Dyrekcją Wystawy.

PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERJI
Biblioteka F. H. „Ursus”

ROBOTY PUBLICZNE W POLSCE

Nieodłącznym następstwem kryzysu jest bezrobocie, a z nim łączą się różnego rodzaju lekarstwa na zmniejszenie bezrobocia. Najważniejszym i oddawna już znanym środkiem są roboty publiczne.

W krajach prowadzących ostrożną politykę finansową, roboty publiczne służą do odciążenia rynku pracy w okresach najmniej dla rynku pomyślnych. Spełniają cel niemal wyłącznie socjalny — przynoszą pomoc bezrobotnym w formie znacznie korzystniejszej i gospodarczo i społecznie, niż zasiłki, czy zapomogi. W niektórych krajach prowadzone są roboty publiczne na wielką skalę, co z reguły łączy się z odpowiedzialną polityką finansową. Jest to t. zw. nakręcenie konjunktury, wielki i nieustanny zastrzyk sztucznych środków, mający na celu ożywienie życia gospodarczego.

Finansowanie robót publicznych następuje bądź z dochodów budżetowych państwa wzgl. samorządów bądź z pożyczek, bądź wreszcie z tworzenia przez państwo nowej siły nabywczej, czyli inaczej mówiąc w inflacji pieniężnej.

U nas jak dotąd, nie wykacza się zbytnio poza

ramy ostrożnej polityki robót publicznych. Na wielkie roboty brak jest środków, wszelkie zaś eksperymenty wzorowane na Niemczech, St. Zjednoczonych i Włoszech są wykluczone, wobec konsekwentnego przestrzegania zasad, na których opiera się nasza polityka gospodarcza t. j. równowagi budżetowej i stałości waluty.

Wydatki związane z robotami publicznymi znajdowały u nas, jak dotąd pokrycie w różnych działach budżetu państwowego, w nowych opłatach, obciążających głównie wytwórczość i świat pracy oraz w pożyczkach wewnętrznych.

Stosowanie na szerszą skalę robót publicznych w Polsce rozpoczęło się naprawdę dopiero w 1933 r. z chwilą utworzenia Funduszu Pracy. Do tej pory pomoc bezrobotnym udzielana była głównie w formie zasiłków. W latach 1930 — 1933 wydatkowano na cele zasiłków ca 150 milj. zł. rocznie, a wydatek ten nie przynosił żadnych trwałych korzyści. Wreszcie państwo pod wpływem trudności budżetowych wycofało się z akcji zasiłkowej, powołując jednocześnie F. Pracy wyposażony w dochody z nowych opłat.

Nowe opłaty obciążając wytwórczość nie mogły oddziaływać korzystnie, niemniej zebrane z tego tytułu

fundusze wydatkowane były w formie znacznie celowszej niż zasiłki, dawały bowiem pracę bezrobotnym. Rola F. Pracy uwidacznia się przy porównaniu stanu zatrudnienia na robotach publicznych w 1933 r. oraz w latach poprzednich. W 1933 r. przeciętnie było zatrudnionych na robotach publicznych w Polsce 51,2 tys. podczas gdy w 1931 r. 26,2 tys., a w 1932 22 tys. W 1934 r. nastąpił dalszy wzrost zatrudnienia. Przeciętnie zatrudniano 70 tys., a w lipcu i sierpniu tego roku osiągnięto stan zatrudnienia przekraczający 100 tys.

Poczynając od 1933 r. poprawa gospodarcza odczuwana w zatrudnieniu rośnie, jednak wzrost jest powolny (30 — 50 tys. rocznie) i nie może rozładować bezrobocia, którego stała kilkuset tysięczna masa zwiększa się corocznie przez przyrost nowych rąk pracy nie znajdujący odpływu w emigracji.

Z tych to względów w 1935 r. okazała się konieczność uruchomienia większych funduszy na roboty publiczne. Sięgnięto do rynku kredytowego. — Pożyczka Inwestycyjna przyniosła dość pokaźny dochód, z którego jednak tylko część poszła na roboty publiczne (reszta poszła na pokrycie luk w budżecie). W sumie, przy bardzo dużym wysiłku finansowym w 1935 r. wzrosło zatrudnienie na robotach publicznych osiągając stan przeciętny 80 tys. a stan najwyższy (sierpień) 144 tys.

Polityka deflacyjna, polityka zaciskania pasa, wszelkich ofiar ze strony wytwórczości niezbyt była zgodną z obciążeniami na rzecz robót publicznych. Była to jednak nieodparta konieczność wywołana względami socjalnymi. Wyrazem tej konieczności jest również i rządowy plan inwestycyjny ogłoszony na początku b. r. Różni się on, jeśli chodzi o źródła pokrycia tem od planów z lat poprzednich, że zgodnie z oświadczeniem p. Min. Kwiatkowskiego nie obciąża prywatnego rynku kredytowego.

Plan ten przewidywał po stronie dochodów 223 milj. zł. pochodzących z trzech następujących źródeł:

- 1) Fundusz Pracy (35 milj. zł. z ogólnej sumy 90 milj. zł. dochodów tej instytucji).
- 2) Resztki Pożyczki Inwestycyjnej (ok. 20 milj. złotych).
- 3) Rezerwy Zakładu Ubezpieczeń Społ., Państwowego Zakł. Emerytalnego, Powszechnego Zakładu Ubezp. Wzaj., kredyty B. G. K. i t. d.

Jak widać największą część wydatków inwestycyjnych ma pokryć t. zw. sztynny rynek kredytowy — instytucje ubezpieczeniowe.

Przeznaczenie kwoty 223 milj. zł. jest następujące:

Ministerstwo Komunikacji:	
roboty kolejowe	60,0 milj. zł.
„ drogowe	35,4 „ „
„ wodne	8,5 „ „
Min. Pocz. i Telegr.	15,0 „ „
Min. Przemysłu i Handlu	
(spłata należności za statki „Batory“ i „Piłsudski“)	8,5 „ „
Min. Roln. i Ref. Roln.	9,5 „ „
Pozostałe Ministerstwa	6,0 „ „
Samorządy	39,0 „ „
Budownictwo	38,0 „ „
Niektóre pozycje wydają się figurować w planie	

raczej przez nieporozumienie. Trudno jest wliczać do rządowego planu inwestycyjnego kwoty przeznaczone na spłatę należności za dwa nowe statki; bez jakichkolwiek podstaw wliczono również do planu normalne kredyty B. G. K. na budownictwo prywatne.

Ostrożnie licząc na inwestycje publiczne we właściwym znaczeniu tego słowa pójdzie zapewne ok. 180 milj. zł., a łącznie z 20 milj. zł. późniejszego kredytu Banku Polskiego na budowę dróg — około 200 milj. zł.

Program zamykający się tą sumą jest raczej skromny, ma jednak tę dobrą stronę, że o ile jego pokrycie finansowe uzyska się drogą operacyjnej kredytowej dotykających jedynie środków w instytucjach publicznych bez absorbowania prywatnego rynku kredytowego, przeprowadzenie tegorocznych robót publicznych da się pogodzić w zupełności z polityką zachowania parytetu złotego i dotychczasowymi liniami wytycznymi naszej gospodarki walutowo-finansowej. Plan nazwalibyśmy raczej skromny, gdyż na roboty publiczne w ściślejszym znaczeniu tego słowa przypadnie zapewne mniej, niż w roku poprzednim.

W stosunku do tych środków rozmach jaki nadano ostatnio robotom publicznym jest zbyt wielki. Liczba 200 tys. ostatnio zatrudnionych (1 czerwiec b. r.) na robotach publicznych i zapowiedź dalszego wzrostu tej liczby, nie znajduje uzasadnienia w stronie finansowej znanego nam planu. Według ogłoszonych ostatnio danych w kwietniu i maju b. r. pracowało na robotach publicznych dwa razy tyle bezrobotnych co w roku ub. Z punktu widzenia socjalnego stan byłby naogół korzystny, gdyby nie obawy, z jakich środków będą finansowane te roboty. O nowych środkach nie konkretnego do tej pory niewiadomo. Jeśli wydatki na roboty publiczne nie zostaną zwiększone, to przy obecnym tempie robót, rozporządzalne środki zostaną zużyte w ciągu sezonu letniego (kiedy bezrobocie maleje i tak wobec sezonowego ożywienia), a pod znakiem zapytania pozostanie pomoc bezrobotnym w sezonie martwym t. j. wtedy, gdy będzie najbardziej potrzebna.

Trzeba się poza tem liczyć, że nadmierna rozbudowa działalności inwestycyjnej państwa tą czy inną drogą obciąży życie gospodarcze, utrudniając naturalne ożywienie gospodarcze.

WIADOMOŚCI ZWIĄZKOWE

Walne Zgromadzenie Członków P. Z. P. M.

W piątek dnia 26 czerwca 1936 r. o godz. 19,30 w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w Warszawie, ul. Marszałkowska 140, odbędzie się Zwyczajne Walne Zgromadzenie P. Z. P. M. z następującym porządkiem obrad:

1. Otwarcie Zgromadzenia przez Prezesa Rady oraz wybór przewodniczącego, sekretarza i skrutatorów.
2. Zatwierdzenie protokołu Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dnia 20 grudnia 1935 r.
3. Sprawozdanie z działalności Związku za 1935 rok.
4. Bilans na dzień 31 grudnia 1935 r., sprawozdanie Komisji Rewizyjnej i udzielenie absolutorjum Radzie i Zarządowi.
5. Uzupełniające wybory członków Rady oraz członków Komisji Rewizyjnej.

6. Sprawa Wystawy Przemysłu Metalowego Przetwórczego w Warszawie w 1936 r.

7. Sprawy bieżące.

8. Wnioski członków.

Powyższe Zgromadzenie Walne na podstawie art. 34 Statutu zwołane jest w jednym terminie i będzie prawomocne bez względu na liczbę członków obecnych.

Po wyczerpaniu porządku dziennego P. Prof. Kazimierz Gierdziejewski wygłosi odczyt p. t. „Odlewnictwo w Z.S.S.R. na tle rozbudowy przemysłu metalowego w okresie dwóch „piatiletek“.

Rada P. Z. P. M.

W piątek dn. 26-go czerwca r. b. o godz. 17,30 w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w Warszawie, Marszałkowska 140, odbędzie się posiedzenie Rady Związku z następującym porządkiem obrad:

1. Zatwierdzenie protokołu posiedzenia z dnia 2 maja 1936 r.
2. Sprawozdanie dyrekcji z działalności za czas od 15.IV do 15.VI. 1936 r.
3. Stan finansowy na dzień 1 czerwca 1936 r.
4. Sprawozdanie budżetowe za 1935 r.
5. Wystawa Przemysłu Metalowego i Elektrotechnicznego w 1936 r.
6. Sprawozdania członków Rady o stanie przemysłu metalowego w oddziałach i grupach zawodowych Związku.
7. Sprawy bieżące.
8. Wnioski członków.

Członkowie Rady, którzy nie będą mogli przybyć na posiedzenie powyższe, proszeni są o zakomunikowanie pisemne informacji odnośnie p. 6, będących podstawą oświadczeń składanych Rządowi i wiadomości ogłaszanych w prasie o stanie przemysłu metalowego.

B. p. Józef Rozenfeld

Z szeregów naszych odszedł b. p. JÓZEF ROZENFELD, założyciel i właściciel członkowskiej fabryki gwoździ i drutu „DRUT“.

Józef Rozenfeld, urodzony w roku 1867. Średnie oraz wyższe wykształcenie handlowe otrzymał we Wrocławiu w Niemczech. Po powrocie do kraju, gdzie poświęcił się pracy na niwie rodzimego przemysłu metalowo - przetwórczego, założywszy i prowadząc fabrykę drutu i gwoździ. Podczas trwania okupacji niemieckiej przechodził ciężką

walkę wewnętrzną i z narażeniem się odmówił zdecy-

dowanie dostarczania swoich wyrobów dla okupantów. — Był to jedyny okres w Jego życiu, podczas którego fabryka była nieczynna. Po odzyskaniu niepodległości, ze zdwojoną, a tak właściwą Mu energją, poświęcał bez reszty cały swój czas dla rozwoju tej gałęzi przemysłu, znajdując jeszcze wolne chwile dla pracy w różnego rodzaju organizacjach, czy to zawodowych, czy społecznych.

Od chwili powstania Polskiego Zw. Przem. Metal. był jego członkiem. Śmierć zastała Go przy ukochanym przez Niego warsztacie pracy.

Dla pracy żył i przy pracy umarł.
Cześć Jego pamięci.

Rocznik Służby Zagranicznej

W najbliższym czasie ukaże się wydawnictwo p. t. „Rocznik Służby Zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej“, w którym zamieszczone będą informacje o polskim przemyśle.

Prosimy fabryki zrzeszone o poparcie tego wydawnictwa, przez udzielanie informacji przedstawicielom wydawnictwa.

Nowe normy P. K. N.

T e c h n i k a   W a r s z t a ł o w a .

- Gwintowniki i narzynki.
- a) Gwintowniki do gwintu metrycznego.
    - N—20 Ręczne do otworów przelotowych i ślepych.
    - N—22 „ „ nakrętek.
    - N—25 Maszynowe do nakrętek.
  - b) Gwintowniki do gwintu Whitworth'a.
    - N—40 Ręczne do otworów ślepych i przelotowych.
    - N—42 „ „ nakrętek.
    - N—45 Maszynowe do nakrętek.
  - c) Gwintowniki do gwintu Whitworth'a do rur.
    - N—50 Ręczne.
    - N—53 Maszynowe.
  - d) Narzynki.
    - N—230 Narzynki okrągłe do gwintów metrycznych.
    - N—231 „ „ „ „ Whitworth'a.
    - N—235 „ „ „ „ dzielone do gwintów metrycznych.
    - N—236 „ „ „ „ Whitworth'a.
  - e) Oprawki do narzynek.
    - N—253 Oprawki do narzynek dzielonych.
    - N—250 „ „ „ „ okrągłych.
- Pogłębiacze.
- N—147 Pogłębiacze stożkowe. Do otworów na łyby stożkowe
    - „ „ „ „ z gw. metr. Prowadzenie w otworze przejściowym.
  - N—148 „ „ „ „ Do otworów na łyby stożkowe wkrętów z gwintem metrycznym. Prowadzenie w otworze pod gwint.
  - N—149 „ „ „ „ Do otworów na łyby stożkowe wkrętów z gwintem Whitworth'a. Prowadzenie w otworze przejściowym.

N—150   "   "   Do otworów na łby stożkowe wkrętów z gwintem Whitworth'a. Prowadzenie w otworze pod gwint.

Frezy.

N—368   Pierścienie do oprawek i do trzpieni do frezów (cienkie).

Rozwiertaki.

N—204   Rozwiertaki stożkowe. Wielokątne o zbieżności 1:50. Znakowanie i klasyfikacja narzędzi do skrawania metali.

N—816   Gwintowniki normalne. Wały maszyn.

R—101   Wysokości położenia wałów.

R—103   Długie stożkowe końce wałów.

R—104   Krótkie stożkowe końce wałów.

R—102   Cylindryczne końce wałów. Tłokowe silniki parowe.

R—202   Normy odbiorcze. (Broszura, cena Zł. 3.—) Rowery.

S—2001   Obręcze stalowe do rowerów.

W terenie i z trybuny.

Ukazała się nakładem instytutu wydawniczego „Biblioteka Polska” książka posła na sejm, wybitnego przedstawiciela życia gospodarczego — Andrzeja Wierzbickiego p. t. „W terenie i z Trybuny“.

Większość rozdziałów tej ciekawej książki to przemówienia sejmowe poświęcone polskim zagadnieniom gospodarczym, obroni eprzemysłu, obronie inicjatywy prywatnej, nakreślaniu dróg rozwoju polskiego przemysłu nie poprzez eksperymenty lecz przez tworzenie możliwości dla twórczości działania jednostki. W przemówieniu tych przewijają się jak w kalejdoskopie niemal wszystkie aktualne zagadnienia gospodarcze, krytyka znanego hasła równania wdół, znaczenie przemysłu dla obrony państwa, przerosły i niedomagania ubezpieczeń społecznych itd.

Jeden z ustępów książki nawiązuje do odległych czasów, gdy autor występował w Tymczasowej Radzie Stanu w obronie przemysłu niszczonego przez władze okupacyjne. Obronę ówczesnych resztek naszych warsztatów produkcyjnych prowadził nietylko śmiałości przemówieniami lecz i czynem biorąc wybitny udział w pracach związanych z odbudową powojenną przemysłu polskiego. Praca w ciągu tylu lat nad rozwojem rodzimej wytrwórczości stawia dopiero we właściwym świetle działalność Autora i podkreśla jego prawo do reprezentowania przemysłu na terenie organizacji gospodarczych i ciał parlamentarnych.

ORZECZNICTWO W SPRAWACH PRACY

Rozwiązanie umowy o pracę.

61. Odmowa wykonania w godzinach nadliczbowych pracy, której niewykonanie mogłoby pociągnąć za sobą zepsucie materiału, stanowi ważną przyczynę niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę przez pracodawcę.

Ustawa o czasie pracy uprawnia pracodawcę do przedłużenia czasu pracy między innymi, jeśli chodzi o roboty, niewykonanie których spowodowałoby zniszczenie materiału, a wypadek taki winien pracodawca zgłosić bezzwłocznie Inspekcji Pracy. Z przepisu tego wynika, że robotnik nie może odmówić wykonania pracy, przedłużonej przez pracodawcę, jeśli zachodzą wspomniane wyżej okoliczności.

(Orzeczenie z dn. 29 stycznia 1935 r. C. II. 2391/34).

62. Wykonywanie przez pracownika wbrew zakazowi kierownictwa przedsiębiorstwa, w godzinach zajęć w fabryce postronnej roboty dla kogo innego stanowi uchybienie, które zgodnie z art. 15 rozporządzenia można uznać za ważną przyczynę do niezwłocznego rozwiązania przez pracodawcę umowy pracy.

Ciężar dowodu, że rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło po upływie siedmiodniowego terminu przewidzianego w art. 19 rozporządzenia (wspomniany artykuł pozwala pracodawcy lub pracownikowi rozwiązać umowę z ważnych przyczyn najpóźniej w ciągu 7 dni od powzięcia wiadomości o okolicznościach uprawniających do rozwiązania umowy obarcza powoda.

(Orzeczenie z dn. 22 grudnia 1930 r. C. I. 1948/30).

63. Postanowienie art. 19 rozporządzenia (7-dniowe przedawnienie wobec okoliczności upoważniających do rozwiązania natychmiastowej umowy o pracę), nie ma zastosowania wobec dozorców domowych, których rozporządzenie nie obejmuje. Postanowienia prawa specjalnego nie mogą być stosowane przez analogję.

(Orzeczenie z dn. 6 grudnia 1932 r. C. I. 1120/32).

64. Wina robotnika, polegająca na niewykonaniu lub złem wykonywaniu swych obowiązków, skutkująca rozwiązaniem umowy o pracę (bez wypowiedzenia) może być dowiedziona między innymi za pomocą zeznań świadków i nie wymaga wcale, aby zarzut winy sformułowany był w formie protokołu policyjnego lub służbowego.

(Orzeczenie z dn. 23 maja 1933 r. C. I. 2576/32).

65. W razie niestawienia się robotnika do pracy wskutek choroby przez okres czasu dłuższy niż cztery tygodnie, pracodawca może rozwiązać niezwłocznie (bez wypowiedzenia) umowę o pracę bez względu na upływ siedmiu dni od chwili powzięcia wiadomości o przeciągającej się z przyczyny choroby nieobecności robotnika.

(Orzeczenie z dn. 9 marca 1933 r. C. I. 1677/32).

66. Wymówienie pracy w formie ogłoszenia o czasowym zamknięciu fabryki, o ile ogłoszenie powyższe doszło w terminie właściwym do wiadomości zainteresowanych jest w pełni skuteczne.

(Orzeczenie z dn. 28 sierpnia 1929 r. C. I. 1352/28).

WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY

Irlandja buduje fabrykę amunicji. Jak donoszą z Dublina rząd Wolnego Państwa Irlandji postanowił wybudować w pobliżu Kilkishfin fabrykę amunicji. (T).

Zwyżkowy stan produkcji surówki w Ameryce Północnej. Z danych amerykańskiego czasopisma technicznego „The Iron Age” dowiadujemy się, że produkcja surówki Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej wyniosła w pierwszych pięciu miesiącach 1936 r. 10.924.000 tonn wobec 8.246.000 tonn w tym samym czasie 1935 r. i 7.869.000 tonn w pierwszych pięciu miesiącach 1934 r. oraz 3.176.000 tonn w pierwszych pięciu miesiącach 1933 r. Produkcja 1936 jest najwyższą podczas ostatnich sześciu lat, jednakże jest ona o 40% niższą od rekordowej produkcji z 1929 r. (17.913.000 tonn za czas pierwszych pięciu miesięcy). (T).

Rekordowa produkcja samochodów w Ameryce. Jak donoszą z Ameryki według danych Ministerstwa Handlu produkcja samochodów w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej oraz Kanady, wyniosła

w kwietniu 1936 r. 527.726 wozów, co przekracza średnią przeciętną z ostatnich 12 lat o 120%. W marcu 1936 r. produkcja samochodów wyraziła się ilością 438.945 wozów, a w kwietniu 1935 r. wyniosła 477.059 wozów. (T).

PAŃSTWOWE ZAKŁADY INŻYNIERJI

Biblijoteka P. M. „Ursus”

Zwyżka wywozu żelaza i stali z Francji. Wywóz z Francji żelaza i stali w pierwszych czterech miesiącach 1936 r. wyniósł 57.200 tonn wobec 35.600 tonn w tym samym czasie 1935 r. Największym odbiorcą w tym roku były Niemcy, które importowały taką samą ilość co Francja wyeksportowała w tym samym czasie 1935 r. Stratą poważną dla Francji jest strata rynku włoskiego, który od 1933 r. nabywał rocznie we Francji 16.000 tonn żelaza i stali.

Z całej produkcji tych artykułów przemysłowych wynoszącej w 1935 r. 991.000 tonn (1.1 milionów tonn w 1934 r., a 2.05 milionów tonn w 1929 r.) na rynek wewnętrzny Francji poszło 780.000 tonn (w 1934 r. — 884.000, a w 1929 r. 1,4 milionów tonn, a wywieziono zagranicę (włącznie z zagłębem Saary) 210.000 tonn (w 1934 r. 214.000, a w 1929 r. 648.000 tonn).

Wywóz z Francji narzędzi i stali wzrósł w czasie ostatnich czterech miesięcy 1935 r., w porównaniu do tegoż okresu z 1936 r. z 268. 500 do 300.600 tonn.

Strajk.

67. Prawo do strajku nie może w żadnym wypadku usprawiedliwiać łamania umowy o pracę ze strony jednostki, ani też jednostka nie może zasłonić się przed następstwami strajku przymusem spowodowanym uchwałą związku zawodowego.

Strajk należy uważać za samowolne złamanie umowy o pracę, uprawniające pracodawcę, o ile pracownik nie stawił się do pracy przez czas określony w art. 18 lit d) rozporządzenia (3 dni zrędu), do niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę z danym robotnikiem.

Umowa pracodawcy z przedstawicielami strajkujących, co do przyjęcia strajkujących spowrotem do pracy, nie zobowiązuje pracodawcy wobec każdego ze strajkujących indywidualnie.

(Orzeczenie z dn. 30 maja 1933 r. Rw. 1055/33).

Wypłata wynagrodzenia.

68. Robotnikowi nie należy się wynagrodzenie umowne za czas kiedy skutek choroby nie pracował i otrzymywał pomoc z ubezpieczenia chorobowego, gdyż rozporządzenie nie zawiera przepisu analogicznego do art. 19 rozporządzenia o umowie o pracę pracowników umysłowych.

(Orzeczenie z dn. 16 stycznia 1935 r. C. II. 2143/34).

69. Ustaliwszy istnienie miejscowego zwyczaju, w myśl którego pracownicy techniczni wysłani do prac montażowych, otrzymują dodatkowe wynagro-

dzenie Sąd mógł zasadnie zasądzić wynagrodzenie, według stawek przyjętych zwyczajowo, przyczem ustalenie Sądu zarówno co do pomienionego zwyczaju, jak też co do wysokości zarobku zasadniczego, według którego ma być obliczane owo wynagrodzenie dodatkowe, nie ulegają sprawdzeniu co do swej istoty w postępowaniu kasacyjnym.

(Orzeczenie z dn. 21 maja 1930 r. C. I. 306/30).

Książeczki obrachunkowe.

70. Książeczki obrachunkowe, nawet niepodpisane przez strony, winny być podciągnięte pod pojęcie dokumentów w rozumieniu art. 165 k. p. c. i stanowią przeciwko wystawcy dowód, który w zasadzie nie może być obalony dowodem ze świadków dla ustalenia wynagrodzenia w innej sumie, niż wymieniona w książeczce obrachunkowej, w tym wypadku dowód ze świadków może być dopuszczony tylko za wyraźną zgodą obu stron — samo milczenie strony nie wystarczy, strona bowiem nie jest obowiązana do oponowania przeciwko dopuszczeniu świadków.

(Orzeczenie z dn. 12 kwietnia 1934 r. C. I. 2844/33).

71. Nowe prawo o Sądach Pracy (Dz. U. R. P. Nr. 95/34) obowiązujące od 1 stycznia 1935 r., przewiduje, iż powód może żądać wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na podstawie książeczki obrachunkowej, jeśli odpowiada ona przepisom prawa, nie nasuwa podejrzenia co do prawdziwości, a należność pracownika jest stwierdzona podpisem pracodawcy lub osoby upoważnionej do przeprowadzenia rozliczeń z pracownikami.

(d. c. n.).

Głównym odbiorcą na stal sztabową była Anglja, która importowała 26.884 tonn, podczas kiedy wywóz do Sowietów wyniósł 10.070 tonn stali, 3070 tonn bednarki i 250 tonn szyn. (T).

Poważne zwiększenie wywozu obrabiarek z Niemiec. Eksport niemieckich obrabiarek w pierwszym kwartale 1936 r. w stosunku do tegoż czasokresu poprzedniego roku znacznie się zwiększył.

Przeciętnie w styczniu, lutym i marcu r. b. wywóz obrabiarek do metali zwiększył się o 45,3%.

Zwycię uległ również wywóz pras kowalskich, młotów i t. p. o 127%.

Rozwój tej dziedziny eksportu wskazuje wyraźnie, że niemieckie maszyny specjalne są poszukiwane na rynkach światowych.

Poniżej przytoczone zestawienie pozwoli nam rozejrzeć się w wywozie różnego rodzaju maszyn specjalnych i obrabiarek w czasie od stycznia do marca włącznie r. b., oraz w tym samym czasie 1935 r.

Wywóz Styczeń — Marzec:

maszyny	Ilość w cnt. podw.		S t u k		W a r t o ś ć	
	1935	1936	1935	1936	w 1000 R. M.	1935
do obróbki metali	133.386	91.794	154.812	53.204	24.231	15.440
„ „ drzewa	10.988	9.352	919	926	1.293	1.056
„ „ kamienia	527	250	33	19	66	24
prasy kowalskie, maszyny do nitowania, młoty	12.511	5.517	158	68	820	399

Z obrabiarek na pierwszym miejscu postawić należy wywóz maszyn do obróbki metali, które w różnych rodzajach na rynki światowe wysyłano, a więc: rewolwerówki, wiertarki, obrabiarki do stali, szlifierki. Pierwsze miejsce w imporcie zajmują Sowiety, które w pierwszym kwartale 1936 r. sprowadziły z Niemiec obrabiarki różnego rodzaju o wadze 22.955 cnt. podw. wobec 11.478 z tego samego czasokresu 1935 r. Na drugim miejscu stoi Italja z 19.949 (8.647) cnt. podw. wagi. Dalej Anglja, która też dużo importowała z Niemiec, bo 15.238 (10.648) cnt. podw. wagi. Z kolei Japonja wywoziła 10.323 (20.795), Szwecja 9.361 (2.827), Francja 8.042 (7.421), Brazylja 5.873 (2.036), Ameryka 4.124 (459), Holandja 4.006 (2.360), Rumunja 2.821 (314), Austrja 2.448 (484), Argentyna 2.418 (1.375), Szwajcaria 2.672 (2.976), Polska 2.157 (1.186), Belgja 1.611 (1.071), Czechosłowacja 2.089 (1.070), Norwegja 1.994 (824), Hiszpanja 1.363 (3.232), Węgry 1.373 (300), Australia 1.317 (909), Afrvka Południowa 1.113 (798), Indje Brvtyjskie 1.013 (495) oraz Chinj 1.308 (1.384) cnt. podw. wagi.

Obrabiarki do drzewa — na pierwszym miejscu w imporcie tych artykułów postawić należy: Polskę 1.731 (—), potem Anglie 1.688 (699), Holandje 834 (591), Szwecje 628 (—), Południową Afrvkę 490 (—), Brazylje 357 (—), Włochy 353 (2.483), Rumunje 335 (—) i Szwajcarje 215 (540) cnt. podw. wagi.

Hydrauliczne i parowe prasy kowalskie, maszyny do nitowania młoty mechaniczne głównie znalazły zbyt w Anglii 4.445 (2.070), dalej w Sowietach 1.768 (797), Francji 902 (1.626) i Włoszech 891 (—). (T).

Przemysł metalowy w Szwecji w 1935 roku. W Szwecji rok 1935 upłynął pod znakiem ogólnego polepszenia się sytuacji ekonomicznej kraju. Na rynku pracy nie zanotowano żadnych zatargów, liczba zatrudnionych wzrosła, a produkcja głównych działów przemysłu przewyższyła produkcję roku poprzedniego. Produkcja surówki, żelaza kowalnego i stali oraz wyrobów kutych i walcowanych była wyższa, aniżeli w roku 1934.

Poniższa tabelka przedstawia produkcję hutniczą w Szwecji w trzech ostatnich latach.

	1933	1934	1935
Surówka	320,4	523,4	566,2
Półfabrykaty	640,5	875,2	918,1
Żelazo walcowane i kute	465,2	623,0	634,3

Eksport żelaza i stali ilościowo nie wykazał większych zmian w zestawieniu z 1934 rokiem, natomiast import głównych artykułów z żelaza i blachy wzrósł znacznie. Poziom cen był prawie bez zmiany. Rynek wewnętrzny wykazywał naogół lekką tendencję zniżkową, natomiast artykuły na eksport miały tendencję zwyżkową.

Eksport najważniejszych wyrobów szwedzkich kształtował się w ostatnich czterech latach następująco (w tysiącach koron szwedzkich):

	1932	1933	1934	1935
Łożyska kulkowe	24911	18836	28400	30231
Motory spalinowe	7983	8178	9960	10443
Maszyny elektryczne	17779	18338	22798	25049
Wirówki	10780	11212	11765	12881
Aparaty telefon. i telegr.	7136	4623	6068	4969

Jak widzimy, z wyjątkiem ostatniej pozycji, wszystkie pozostałe artykuły wykazały wzrost. (G)

KONGRES ODLEWNICZY W R. 1936

Tegoroczny Międzynarodowy Kongres Odlewniczy ma się odbyć w Düsseldorfie w dniu 17 — 22 września. — Równocześnie z Kongresem odbędzie się Wystawa Przemysłu Odlewniczego. — Organizacji Zjazdu podjęło się „Verein deutscher Gießereifachleute“ łącznie z innymi niemieckimi organizacjami odlewniczymi na polecenie „Comité International des Associations Techniques des Fonderies“.

Ponieważ jest to po wojnie pierwszy Międzynarodowy Kongres Odlewniczy w Niemczech, Komitet Organizacyjny dokłada wszelkich wysiłków, aby tegoroczne spotkanie świata odlewniczego, odbyło się w warunkach jak najkorzystniejszych i aby dobór referatów, jak i Wystawa wypadły okazale. — Po zamknięciu Kongresu przewidywana jest kilkudniowa wycieczka do szeregu większych Zakładów Odlewniczych położonych w Nadrenji, połączona z podróżą krajoznawczą po Renie.

Kongresy Odlewnicze posiadają już swoją wyrobioną tradycję: organizowane sprężysto umożliwiają każdemu w sposób najdostępniejszy zaznajomienie się z najnowszymi zdobyczami teorii i praktyki odlewniczej. — Koło Odlewników przy Stowarzyszeniu Techników Polskich, jako zamienny polski referat przesyła na Kongres nową pracę prof. Dr. A. Krupkowskiego i inż. S. Balickiego „Über die Kinetik des Oxydationsprozesses in flüssigen Metallen, Zink, Blei, Silber, Kupfer“.

Wszelkich informacji w tej sprawie udziela Sekretarjat Koła Odlewników przy Stowarzyszeniu Techników Polskich w W-wie ul. Czackiego 3/5.